

GRONO (126) sb n

Oba o jasne.

sg N grono (23). ◇ G grona (4). ◇ D gronu (1). ◇ A grono (4). ◇ L groni(e) (1). ◇ pl N grona (24).
◇ G grón (32); -ón (12), -on (1) *GosłCast*, -(o)n (19). ◇ D gron(o)m (1). ◇ A grona (30). ◇ I grony
(1). ◇ L groni(e)ch (4), gronách (1); -(e)ch : -ách *Mącz* (2 : 1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII (z Cn) – XVIII w.

1. *Kiść, owocostan złożony z małych owoców (jagód), zwłaszcza winorośli; też pojedynczy owoc winny, winogrono; uva Murm, BartBydg, Mącz, Calag, Cn; botrus Mymer¹, BartBydg, Mącz, Calep, Cn; racemus BartBydg, Mącz, Calep, Cn; botrio BartBydg, Calep; botrix, granum BartBydg; acinum, botrys, offa Mącz; botryon, bumastus, corymbus Cn (121): Mymer¹ 19v; BartBydg 128b, 174b; FalZioł I 62b, 155c, II 23; Iam widział gniazdo wina ńrod piękney winnicze Z ktorego wnet wyrofly pięknę [!] trzy maćicze A z nich potym nadobne grona wyrałtały *RejJóz* 18; *HistAl* L6 [2 r.]; To mowi Pan: Iáko gdyby náležione było źiarnko w gronie/ y rzeczónoby: Nie pfuj go *Leop Is* 65/8, *Num* 6/3, 4, *Deut* 24/21; *BibRadz Lev* 19/10, *Ier* 25/30; *BielKron* 270, 448v; *Racemus*, Grono winá/ y wńzelákie ynńze owoce ná xtałt grón rołtące yáko fą káliny/ trzeńnie/ etć. *Mącz* 345a, 131a, 193c, 274d [2 r.], 283a, 314a (11); Bo Chleb z wielu źiarn iefł fńprawowan/ y Wino z wiela gron bywa *KuczKat* 165; *Calag* 482a; *KochPs* 192; *SkarŻyw* 497; záfiefzay po łobie Wdźiefczne blufzczowki/ á niechay gron wńzędzie Obfitość będzie. *KlonŻal* D2; *KochPieś* 12; *Calep* 137b, 257a, 749b, [867]a, 892b [2 r.]; Zyie Afcreus w fławie nigdy niezmorzony/ Póki winnice wdźiefcznie będą Ńwiećić grony *GosłCast* 9, 9.*

grono czego (9): *Leop Lev* 25/5; *Botrus* vel *Botrys*, *Racemus*, Grono cáte yagód/ á zwáfzicza winá. *Mącz* 26c. Cf *Zestawienia*.

W porównaniach (4): Namiffzy moy iefł iáko grono z Kofer ná winnicách Engáddi. *BibRadz Cant* 1/13, *Eccli* 51/19; *RejZwierc* 136; *LatHar* 301.

W charakterystycznych połączeniach: grono długie, doźrzále, małe, niedostałe, niedoszłe, nie(u)źrzále (3), piękne, przestałe, słodkie (2), splecione, spojone, suszone, Ńwieże, wielkie (3), zmarszczone; grona rostą, wyrastają; grona obrzynać, potłoczyć, prasować (2), psuć, wytłaczać.

Przysłowie: Złé niedofźlé/ ále téz złé przełtałe groná/ Nalepźlé gdy doźrzeią: tákze téz y żoná. *KochFr* 62.

Zwrot: »grono (po)zbierać (a. obierać); zbieranie gron« = (*acinum*) *colligere* *Vulg*; *uvam vindemiare* *PolAnt* [szyk 3 : 2] (4 ; 1): *Leop Lev* 25/5; *BibRadz Eccli* 33/16; *Racematio*, Ołtáteczne zbieránie grón ná winnicách które po pierwłzym zebrániu bywa. *Mącz* 345a; Bo nie z ciernia zbieráią figi/ áni z głogu obieráią grono. *BudNT Luc* 6/44; *SkarŻyw* 497.

Zestawienia: »grono figowe« (1): *Offae ficorum*, Groná figowe. *Mącz* 260d.

»grono koprowe« (1): OLeiek koprowy thák vczynińz: Weźmi Ńwiežo gron koprowych ze dwa łoty/ á włoz ié w kwartę Oliwy *SienLek* 160.

»grono muskatell(ow)ego wina, muskatelne« = *Apianae uvae* *Murm*, *BartBydg*; *uva passa* *Mącz* [szyk 2 : 1] (2 : 1): *Apianae uvae*, [...] Grono mułkátellego wynná. *Murm* 110; *BartBydg* 12; *Uva passa*, Grono winne wiefłze groná álbo mułkátelne groná. *Mącz* 283a.

»grono winne, wina; wino w gronach, z gron« = *Vitis vinifera* L. (*Rost*); *botrus BartBydg, Calep; racemus Mącz, Calep; uva Murm; botrio, botrix BartBydg; acinus vinaceus, pendulum vinum, uva passa Mącz* [szyk 28 : 6] (22 : 7 ; 4 : 1): A wżák ci zboża nie gładzę/ Ani winnym gronom łzkodzę. *BierEz F2v; Murm 110; BartBydg 20; FalZioł I 155d, 156b, V 42v, 61v*; Dla tego też figi y rozinki gdy wyfchną łłodfze bywaią niż grona winne łwieże. *GlabGad I4, I4; Leop Num 6/3, Iudic 9/27*; Defrutum est vinum decoctum ad mediam usque partem vel tertiam, Warzone wino z grón/ álbo w gronach profto warzone/ yákołz to czinią tam gdzie fie wyno rodży miałto przyłmaky do potraw/ albo też miałto konfektów. *Mącz 80c, 80c, 109a, 131a, 255c, 263d (15)*; O iákož tho ieft brzydki owocz á práwie grono winá onego płonnego á kwásnego y ćirpnącego. *SarnUzn H5v; RejZwierc 136 [2 r.]; BielSen 10; Calep 137b, 892b; RybGęśli B3; WujNT Matth 7/16.*

W przen [w tym bibl. w kontekstach z przenośnym znaczeniem „winnica” lub „winna macica” (21)] (26) : Potym v niego ogláday miłterne prały, ktore on łprawił temi czały, Tak pilnie prałwie ty to łlodkie grona *FalZiołSpicz V 119v, V 119v; Leop Cant 1/13; BibRadz 4.Esdr 9/21, 22*; Oto łłyłzyłz iż ty groná wdzięczne Páńkie były pułzczone w kadź/ y były łłoczone áž obfita krew wyciekłá s prały łłoczzenia onego. *RejAp 126, 125v, 127 marg; RejPos 58v marg, 59v [2 r.], 60v [2 r.], 61*; iákožmy fie w płone á w márne groná wżyłcy obroćili w tey winnicy Páńkiey *RejZwierc 190, [193]*; A tám z ćięžkiego żalu/ łercá niećierpliwie/ Łzám iágoty złáły náłzé przeráźliwie. On też łwych łtrzymác niemógł/ z okwitych łez groná Twarz iego bráłá ná się/ będąc zápaloná. *GosłCast 74*; Doymy Rzeczpółpolitá: rzeźmy złote groná: Wżák bogáta winnicá/ nábráne wymioná. *KlonWor 14.*

grono czego (4): A thákież y thy iedno łtale trway Pánu łwoiemu/ á dzierz mocno wiáre łwą połlubioná iemu/ á podaway kędy możelz s tey łwey łátorofli wdzięczne groná łwey cnotliwey powinności iemu *RejPos 61*; A iżby przełtrzegáli á vćzyli/ iákoby oni wierni robotnicy winnice oney/ mieli łzczepić á rozmnażác ony wierne łátorofle á wdzięczne groná łtałści łwey podawác z nich Pánu łwoiemu. *RejPos 60v, 58v, 60.*

W charakterystycznych połączeniach: grono gorzkie, marne, pańskie, piękne, płone, przyjemne (2), słodkie, wdzięczne (7), złe, złote; grona rozplódzić.

Fraza: »dojrzáły grona« (1): Spuć łirp łwoy łftry/ á zbieray groná z winnic/ ábowiem doyrzáły groná ich. *RejAp 125.*

Zwrot: »zbierác grona« = vindemiare Vulg (2): *RejAp 125*; Y drugi ániól wyłzedł z ołtarzá/ ktory miał moc nád ogniem: y záwołáł wielkim głólem ku temu ktory miał łierp łftry/ mowiąc: Zápuć ten twoy łierp łftry/ á zbieráy groná winnicę [!] źemie: boć doyrzáły iágoty iey. *WujNT Apoc 14/18.*

Zestawienia: »grono winne« (1): Groná winne w kádzi 127. *RejAp Dd4.*

[»wino w gronach« = *winogrona: Die 1 octobris* na wino w gronach i pomorancze Stach[nikowi] gr 3 *GębMemor* r. 1595, 175, 169, 207.]

a. Ozdoba w kształcie winogrona (4) : á między filari groná złote z łitkám i złotemi wifiały *HistAl Hv*; Nie ztworzą ćię Pánem łkárby/ Ni drogic łzárłatne fárby/ Ni łwietna w ćzubie Koroná/ Ni w połowach złote groná. *RybGęśli C3.*

grono z czego (2): były tam groná iákoby w winnicy s krzyłtału/ á drugie s pereł/ niektore s Smaragdu/ á niektore z Onichimow/ ták iż fie tám widziáło być s przyrodzenia vrofle. *HistAl Hv, Lv.*

2. *Zespół, grupa ludzi (2)* : Te tu bliskie od nas Xiążęta azgoła to wszystko per affinitates związane grono, vicinitate salua, nihil magis in votis maią de aliqua consiliorum conspiratione *ActReg* 183.

grono kogo (1): bo wie że takie grono ludzi nąszych Rycerńkich lepńze ieft/ niż niestworna choć dąleko więtsza gromádą infzych. *VotSzl* E4v.

3. *n-loc (3)* :

Zestawienia: »padoł Gron(a)« = *vallis Botri Vulg (2)*: Kthorzy idąc/ gdy weźli ná mieścą gorzyfte/ y przyźli do Padołu Gron *Leop Deut* 1/24, *Num* 32/9.

»potok Grona« (1): y źli [*książęta izraelscy*] aż do nadolney obfitości zyemie/ y wzyęli s tám tego mieycćą owocu figow/ iąbłek poma granata/ pálmową gąłas y z iągody odcięli/ którą dla wielkości aż ná draęu niefli dwa mężowie/ s tey przyczyny ono mieysce nązwano Neheschol/ to ieft/ pothok groná. *BielKron* 40v.

Cf GRONORODNY, GROZNO

ZZa